

MỘT SỐ YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN VIỆC ĐỊNH HƯỚNG LỰA CHỌN HỌC NGHỀ VÀ ĐỊNH HƯỚNG NGHỀ NGHIỆP SAU KHI RA TRƯỜNG CỦA SINH VIÊN CAO ĐẲNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP HÀ NỘI

● CHU ANH TUẤN

Giảng viên Trung tâm Việt - Nhật - Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội

TÓM TẮT:

Bài báo xác định một số yếu tố ảnh hưởng đến định hướng lựa chọn học nghề và định hướng nghề sau khi ra trường của sinh viên hệ Cao đẳng trong Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội. Dựa trên kết quả khảo sát thực tế trong vài năm trở lại đây tại Trung tâm Việt - Nhật để phân tích, đánh giá mức độ ảnh hưởng của một số yếu tố đến nghề nghiệp của sinh viên trước và sau khi ra trường, tác giả đã đề xuất những giải pháp nhằm giúp cho sinh viên có những lựa chọn đúng về chuyên ngành mình học, phù hợp với những yêu cầu đặt ra của nền kinh tế và thị trường lao động, đồng thời có các kiến nghị với Trung tâm nói chung trong việc thu hút và đào tạo sinh viên.

Từ khóa: Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội, định hướng nghề nghiệp, học nghề, Trung tâm Việt - Nhật, khảo sát lựa chọn ngành nghề.

1. Đặt vấn đề

Lựa chọn nghề và định hướng nghề nghiệp trước và sau khi ra trường giữ vai trò quan trọng trong việc quyết định một phần sự thành công và hướng phát triển của mỗi cá nhân sinh viên. Thực tế nghiên cứu gần đây đã có một số tác giả đã đề cập đến các vấn đề liên quan đến định hướng nghề nghiệp trước và sau khi ra trường của sinh viên, đặc biệt là sinh viên Cao đẳng. Định hướng nghề nghiệp không chỉ có ý nghĩa đối với bản thân mỗi cá nhân sinh viên, mà còn có ý nghĩa rất lớn đối với chất lượng nguồn nhân lực cung cấp cho xã hội. Nếu có định hướng nghề nghiệp đúng đắn, mỗi một sinh viên sẽ phát huy tối đa kỹ năng, năng lực của bản thân, hứng thú của bản thân trong quá trình học để đạt được kết quả cao nhất khi hoàn thành chương trình đào tạo tại các

cơ sở học tập. Sau khi ra trường, tất cả sinh viên đều mong muốn mình có nghề nghiệp tốt, hợp với năng lực và nguyện vọng của bản thân, gia đình nên việc định hướng công việc cũng rất cần thiết mà quá trình định hướng nghề nghiệp này cũng được hình thành trong quá trình học tập tại nhà trường. Việc lựa chọn nghề nghiệp chịu tác động từ nhiều yếu tố khác nhau bao gồm chủ quan và khách quan, các yếu tố này giúp mỗi sinh viên định hướng và lựa chọn được một nghề nghiệp phù hợp, trong đó có sinh viên Công nghệ kỹ thuật cơ khí thuộc Trung tâm Việt - Nhật - Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội.

2. Định hướng lựa chọn ngành nghề và một số yếu tố ảnh hưởng đến sự lựa chọn đó

Những năm trở lại đây, định hướng ngành nghề đã được ngành Giáo dục Việt Nam triển khai từ bậc

trung học cơ sở và trung học phổ thông để cho các em học sinh có sự hình dung và hiểu biết thêm về các ngành nghề trong xã hội. Ở khía cạnh cá nhân, định hướng nghề nghiệp được hiểu là xu hướng lựa chọn của cá nhân về nghề nghiệp trong xã hội, được hình thành dựa trên việc biết và nhìn thấy trong thực tế xã hội của cá nhân về nghề nghiệp, đặc điểm cá nhân và mục tiêu đối với nghề nghiệp.

Tóm lại, định hướng nghề nghiệp là sự lựa chọn chủ quan của cá nhân đối với các nghề nghiệp trong xã hội dựa trên hệ thống các giá trị, tính cách, năng lực, nguyện vọng, sở thích, hứng thú của cá nhân về nghề nghiệp nào đó, vừa là quá trình cá nhân ra quyết định dựa trên sự hiểu biết về nhu cầu nghề nghiệp, về hệ thống phân công lao động trong xã hội hiện hành dưới sự tác động của hệ thống các biện pháp tâm lý, giáo dục phù hợp [Trần Thị Dương Liễu, 2014]

Ngoài những yếu tố nêu trên, bên cạnh đó còn các yếu tố chủ quan đến từ sinh viên đó là chọn nghề nghiệp dựa trên kết quả hoạt động quan sát. Nhóm yếu tố chủ quan của sinh viên bao gồm các yếu tố về tâm lý và thể chất của mỗi cá nhân sinh viên, bao gồm thiên hướng, tố chất, năng khiếu, tính cách, mong muốn của bản thân, tình trạng sức khỏe,...Yếu tố cá nhân về tâm lý, sinh học như: sức khỏe, tình trạng cơ thể, tâm lý, tính cách. Đây là yếu tố ảnh

hưởng không nhỏ đến việc lựa chọn ngành nghề. Ngoài ra, năng lực, tố chất, thiên hướng, năng khiếu của mỗi sinh viên cho thấy khả năng thích ứng đối với nghề nghiệp.

Nhóm yếu tố khách quan bao gồm sự tác động của gia đình, nhà trường, bạn bè, thầy cô, xã hội, nhu cầu của xã hội, đặc trưng của nghề nghiệp và kể cả sự tác động của truyền thông xã hội. Một trong những ảnh hưởng quan trọng đối với việc ra quyết định liên quan đến chọn nghề là môi trường gia đình [James, 2000]. Nhìn chung, tùy thuộc vào từng cá nhân sinh viên mà các yếu tố này có sự ảnh hưởng ở các mức độ khác nhau đối với định hướng nghề nghiệp của sinh viên.

Bài báo này của tác giả nêu bật một số yếu tố ảnh hưởng đến việc lựa chọn nghề và định hướng nghề sau khi sinh viên ra trường, trong đó yếu tố ảnh hưởng nhiều nhất là yếu tố thuộc về chính bản thân những sinh viên và phần còn lại là yếu tố nhà trường. Qua đó, đem lại cái nhìn tổng quát về vấn đề mà tác giả đang nghiên cứu, cũng như lấy đó làm tiêu chí để tiếp tục nghiên cứu sâu hơn về vấn đề này.

3. Kết quả khảo sát và phân tích một số yếu tố ảnh hưởng đến định hướng lựa chọn nghề trước và sau khi ra trường (Hình 1, Hình 2)

Hình 1: Phiếu khảo sát sinh viên đang học

TRƯỜNG ĐHCN HÀ NỘI
Trung tâm Việt - Nhật

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

PHIẾU KHẢO SÁT TÌNH TRẠNG LỰA CHỌN NGÀNH NGHỀ ĐỂ HỌC
CỦA SINH VIÊN HỆ CAO ĐẲNG CÔNG NGHỆ KỸ THUẬT CƠ KHÍ
NĂM HỌC 2024 - 2025

THÔNG TIN CHUNG
Họ tên: Ngày sinh: Mã sinh viên:
Tên lớp: Ngành đào tạo:
Điện thoại: Email:

TÌNH TRẠNG LỰA CHỌN NGÀNH NGHỀ HỌC CỦA TÂN SINH VIÊN K26:
1. Lựa chọn nghề học do ý thức bản thân:
(Tick vào 1 trong 2 ô dưới đây)
☐ Có
☐ Không

2. Ảnh hưởng, tác động của người thân, người nhà:
(Chỉ chọn 01 lựa chọn)
☐ Có bị ảnh hưởng
☐ Không bị ảnh hưởng
☐ Khác (nếu rõ):

3. Ảnh hưởng của các mối quan hệ bên ngoài xã hội:
(Chỉ chọn 01 lựa chọn)
☐ Bạn bè
☐ Người lạ
☐ Khác (nếu rõ):

4. Ảnh hưởng của nghề nghiệp bên ngoài xã hội:
(Chỉ chọn 01 lựa chọn)
☐ Có
☐ Không

5. Ảnh hưởng do nhu cầu của thị trường lao động trong nước và ngoài nước
(Chỉ chọn 1)
☐ Có
☐ Không

Hình 2: Phiếu khảo sát sinh viên đã ra trường

TRƯỜNG ĐHCN HÀ NỘI
Trung tâm Việt - Nhật

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

PHIẾU KHẢO SÁT TÌNH TRẠNG LỰA CHỌN NGÀNH NGHỀ ĐỂ LÀM
CỦA SINH VIÊN HỆ CAO ĐẲNG CÔNG NGHỆ KỸ THUẬT CƠ KHÍ
SAU KHI RA TRƯỜNG NĂM 2024

THÔNG TIN CHUNG
Họ tên: Ngày sinh: Mã sinh viên:
Tên lớp: Ngành đào tạo:
Điện thoại: Email:

TÌNH TRẠNG LỰA CHỌN NGÀNH NGHỀ ĐỂ LÀM CỦA SINH VIÊN K20 ĐẾN K23:
1. Lựa chọn nghề làm phù hợp với ngành đã học:
(Tick vào 1 trong 2 ô dưới đây)
☐ Có
☐ Không

2. Lựa chọn đi xuất khẩu lao động với công việc đúng với ngành nghề đã học:
(Chỉ chọn 01 lựa chọn)
☐ Có
☐ Không

3. Lựa chọn làm việc trong một lĩnh vực khác:
(Chỉ chọn 01 lựa chọn)
☐ Có
☐ Không

4. Chưa xác định:
(Chỉ chọn 01 lựa chọn)
☐ Có
☐ Không

Sau khi tiến hành khảo sát về các yếu tố ảnh hưởng đến sự lựa chọn ngành nghề của sinh viên Cao đẳng Công nghệ Kỹ thuật Cơ khí đang học (từ ngày 07/09 đến 14/09/2024) với 250 phiếu đã được phát ra và sinh viên đã ra Trường trong thời gian 14 ngày (từ ngày 07/09 đến 21/09/2024) với 200 phiếu được phát. Trong đó các yếu tố cần khảo sát về định hướng việc làm, nghề nghiệp trước và sau khi ra Trường, bao gồm:

- Ý thức bản thân.
- Ảnh hưởng, tác động của người thân, người nhà.
- Ảnh hưởng của các mối quan hệ bên ngoài xã hội.
- Ảnh hưởng của nghề nghiệp bên ngoài xã hội.
- Do nhu cầu của thị trường lao động trong nước và ngoài nước.
- Do định hướng của Nhà trường.

Dưới đây là mẫu phiếu khảo sát lấy ý kiến của người học mà Trung tâm đã triển khai:

Sau khi tiến hành khảo sát về các yếu tố ảnh hưởng đến sự lựa chọn ngành nghề học và chọn nghề để làm sau khi ra trường bằng phương pháp hỏi qua phiếu khảo sát. Số mẫu phiếu khảo sát thu về của sinh viên K26 đang học là 100%. Số mẫu phiếu khảo sát thu về của sinh viên đã ra trường là 86%. Qua phân tích và thống kê kết quả thu được, hầu như toàn bộ sinh viên lựa chọn ngành nghề đều dựa vào yếu tố chủ quan như:

- Chọn ngành nghề do sở thích cá nhân: thông qua thông tin hình ảnh trên các nền tảng xã hội, do môi trường làm việc ngoài xã hội và thông qua các môn học về kỹ thuật.
- Yêu thích nghề học và sự định hướng từ trước của bản thân khi chọn nghề học và sau khi học ra trường.

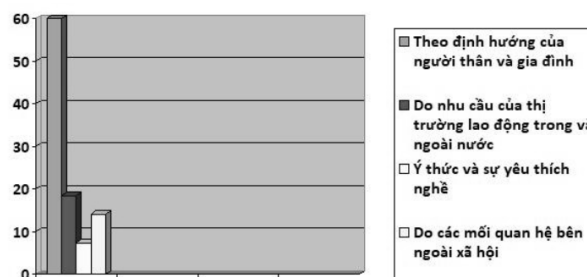
Các yếu tố khách quan tác động đến việc người học chọn nghề Công nghệ kỹ thuật cơ khí bao gồm:

- Theo định hướng, tư vấn đến từ bạn bè, người thân trong gia đình.
- Nhận biết, dự đoán trước được cơ hội tìm được việc làm theo đúng nghề đã chọn sau khi tốt nghiệp tại thị trường lao động trong, ngoài nước.
- Theo ảnh hưởng của nghề nghiệp bên ngoài xã hội.

Phần lớn sinh viên lựa chọn ngành học Công nghệ kỹ thuật cơ khí là do ảnh hưởng định hướng của người thân, gia đình, tỷ lệ này chiếm đến gần 60%. Tiếp theo do ảnh hưởng của nhu cầu thị trường lao động trong và ngoài nước, tỷ lệ này chiếm 18,5%. Khi lựa chọn ngành nghề học là do ý thức và sự yêu thích nghề, tỷ lệ này chiếm 7,4%. Do ảnh

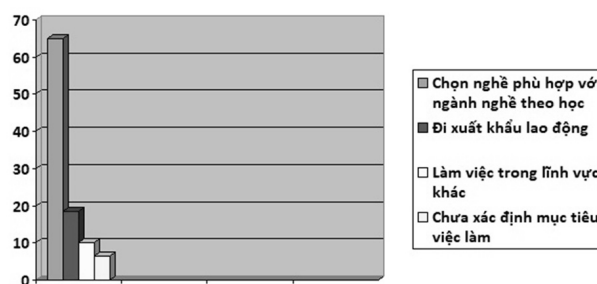
hưởng của nghề nghiệp bên ngoài xã hội chiếm 6%. Lý do cuối cùng là do các mối quan hệ bên ngoài xã hội, tỷ lệ này chiếm 14,1%. (Biểu đồ 1)

Khi được hỏi về định hướng của sinh viên sau

Biểu đồ 1: Lý do lựa chọn ngành Công nghệ kỹ thuật cơ khí

khí tốt nghiệp, có nhiều lựa chọn được đưa ra. Cụ thể như sau: Có đến 65% lượt lựa chọn là làm việc đúng với nghề đã theo học. Trong khi đó, có khoảng 18,5% lượt lựa chọn và có ý kiến sẽ đi xuất khẩu lao động ở thị trường ngoài nước, công việc phù hợp với ngành nghề mình đã theo học. Với 10% sinh viên ra trường có lựa chọn sẽ làm việc trong những lĩnh vực khác và số % còn lại thì chưa xác định được mục tiêu việc làm sau khi ra trường. (Biểu đồ 2)

Biểu đồ 2: Tình hình lựa chọn công việc sau khi ra trường

Như vậy qua hai cuộc khảo sát sinh viên trước và sau khi ra trường về định hướng học và định hướng việc làm thì thấy mỗi sinh viên cũng tự nhận thấy tầm quan trọng của việc tự học hỏi, đánh giá năng lực của bản thân cũng như chủ động tích lũy kinh nghiệm, bằng nhiều cách thức khác nhau để có được kiến thức đầy đủ hơn về nghề nghiệp, như: tham khảo từ những cựu sinh viên, học viên, thử trải nghiệm các công việc mình có thể làm để tìm ra các công việc phù hợp; phát hiện, phát huy mọi khả năng, năng lực của bản thân thông qua các bài kiểm tra năng lực, kỹ năng nghề nghiệp để khắc phục những điểm yếu cũng như phát huy những điểm mạnh [1].

Kết quả đánh giá hiệu quả của hoạt động định

hướng nghề nghiệp do Trung tâm thực hiện đối với sinh viên ngành Công nghệ kỹ thuật cơ khí và những đề xuất, kỳ vọng của sinh viên đối với hoạt động định hướng nghề nghiệp. Các ý kiến khảo sát đều cho rằng, Trung tâm đã làm rất tốt công tác định hướng này. Bên cạnh đó, Trung tâm cũng đã lồng ghép định hướng nghề nghiệp vào hoạt động giảng dạy tại Trường.

Tương tự, giảng viên của Trung tâm cần kết hợp giảng dạy và chia sẻ thực tế nghề nghiệp cho sinh viên. Một vài ý kiến cho rằng, mọi định hướng cũng như tương lai mà thầy cô đưa ra đều rất tốt, tuy nhiên sinh viên cần một góc nhìn khác, đa dạng hơn và quan trọng hơn là liên quan đến từng môn học. Sinh viên cũng đề cập đến phương pháp giảng dạy lý thuyết và thực hành kỹ năng đôi khi còn thiếu sự liên hệ thực tế.

Một số sinh viên kỳ vọng Trung tâm nói riêng và Nhà trường nói chung nên tổ chức nhiều hơn những buổi thăm quan thực tế cho sinh viên tại các nhà máy, khu công nghiệp của các doanh nghiệp trong và ngoài nước có liên quan đến ngành nghề mà sinh viên theo học. Từ đó tự bản thân sinh viên có thể tự xác định những mục tiêu để phấn đấu, cũng như các định hướng trong tương lai.

Nhìn chung, sinh viên ngành Công nghệ kỹ thuật cơ khí có nhận thức tương đối đầy đủ và có khả năng định hướng nghề nghiệp của bản thân bằng các biện pháp cá nhân như: chủ động cập nhật thông tin, tích lũy kiến thức, nâng cao năng lực, rèn luyện kỹ năng tay nghề, nâng cao đạo đức phẩm chất nghề nghiệp. Bên cạnh đó, sinh viên cũng tự xác định được việc tiếp tục theo đuổi ngành học cho đến khi tốt nghiệp và lựa chọn công việc phù hợp. Tuy vậy, việc lựa chọn công việc cụ thể cũng như định hướng nghề nghiệp cho sinh viên còn phụ thuộc vào những yếu tố tác động từ cá nhân và các yếu tố ở bên ngoài. Chính vì vậy, việc đề xuất các biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả định hướng nghề nghiệp của sinh viên hiện nay là thực sự cần thiết.

4. Đề xuất một số biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả định hướng nghề nghiệp của sinh viên ngành Công nghệ kỹ thuật cơ khí, Trung tâm Việt - Nhật, Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội

Để mỗi sinh viên có thể tự định hướng đúng đắn về nghề nghiệp sau khi ra trường và phù hợp với nhu cầu và năng lực của bản thân, cần có sự tác động từ Trung tâm và Nhà trường, gia đình, bạn bè. Các cơ sở đào tạo của Trường cũng cần nâng cao năng lực, tăng cường các hoạt động giúp định hướng nghề

nghiệp cho sinh viên ngay từ khi bắt đầu vào trường. Các biện pháp này được coi là tiền đề, là cơ sở để Trung tâm có thể triển khai các biện pháp thực hiện nhằm nâng cao hiệu quả định hướng nghề nghiệp dành cho sinh viên, cụ thể như sau:

- Tổ chức các buổi chuyên đề, hội thảo nghề nghiệp và định hướng nghề nghiệp dành cho sinh viên. Dựa trên các đề xuất nhằm tăng cường hiệu quả định hướng nghề nghiệp dành cho sinh viên: tổ chức các buổi tọa đàm định hướng nghề nghiệp có thể thực hiện nội dung chia sẻ kinh nghiệm về nghề nghiệp từ các giám đốc, quản lý các nhà máy, xí nghiệp lớn, nhỏ trong lĩnh vực mà sinh viên đang theo học, được tổ chức định kỳ hàng năm (dành cho sinh viên năm cuối).

- Bên cạnh đó, tổ chức ngày hội việc làm dành cho sinh viên chuẩn bị tốt nghiệp giúp họ tiếp cận được các cơ hội nghề nghiệp phù hợp. Có thể phối hợp tổ chức ngày hội việc làm giữa các khoa liên quan với nhau như: Cơ khí, Ô tô, Điện, Điện tử, Nhiệt lạnh, Hóa công nghiệp,... trong và ngoài trường.

- Nâng cao khả năng tự đánh giá năng lực của sinh viên, chủ động tích lũy kinh nghiệm và kỹ năng nghề nghiệp từ các hoạt động trải nghiệm thực tế, các cuộc thi kỹ năng nghề do nhà trường tổ chức cũng như thành phố, quốc gia tổ chức. Qua đó sinh viên có thêm thông tin từ quan điểm góc nhìn của những người đã làm trong thực tế, có thêm cơ hội để tự đánh giá được khả năng của bản thân so với yêu cầu của thực tiễn sau khi tốt nghiệp.

- Xây dựng chương trình trải nghiệm thực tế nghề nghiệp: các chương trình này có thể lồng ghép vào các môn học để từ đó có thể đưa sinh viên đi thực tập tại các doanh nghiệp, nhà máy và qua đó đánh giá được chất lượng kỹ năng, tay nghề của sinh viên. Đây cũng được xem là yêu cầu bắt buộc và sẽ triển khai rộng trong các lớp hiện tại Trung tâm đang đào tạo và quản lý.

5. Kết luận

Việc định hướng nghề nghiệp đúng đắn sẽ giúp cho sinh viên sau khi tốt nghiệp có được vị trí việc làm phù hợp với năng lực của bản thân và góp phần đánh giá được mức độ đáp ứng của chương trình đào tạo của Trung tâm đối với yêu cầu thực tế đối với thị trường lao động. Có nhiều yếu tố ảnh hưởng đến quá trình định hướng nghề nghiệp của sinh viên, do đó việc nhận diện các yếu tố tác động lớn nhất và đề xuất các biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả định hướng nghề nghiệp của sinh viên không chỉ thuộc về cá nhân mỗi sinh viên mà còn là sự hỗ trợ và phối

hợp từ cộng đồng và gia đình, bạn bè, thầy cô.

Trong phạm vi nghiên cứu và giới hạn của bài viết, tác giả chưa nghiên cứu được một cách toàn diện và đa dạng hơn về sự thay đổi của định hướng nghề nghiệp đối với sinh viên trong suốt 2 năm học Cao đẳng và sau khi tốt nghiệp ra trường. Ngoài ra bài viết nghiên cứu vẫn còn hạn chế khi chưa có

những cuộc khảo sát để so sánh đa dạng các đối tượng sinh viên ngành Công nghệ kỹ thuật cơ khí ở các cơ sở đào tạo, cơ sở giáo dục khác. Vì thế, đây là những định hướng cho nghiên cứu kế tiếp để có cách nhìn bao quát hơn về định hướng nghề nghiệp của sinh viên ngành Công nghệ kỹ thuật cơ khí ở Hà Nội nói riêng và trên toàn quốc nói chung■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

TS. Bùi Ha Phương, Nguyễn Thị Mỹ Tiên, Nguyễn Thanh Toan, Võ Thị Ca, Huỳnh Thị Lưu Kim Tuyền, Lê Thị Trúc Giang (2020), Yếu tố ảnh hưởng đến định hướng nghề nghiệp của sinh viên, Khoa Thư viện - Thông tin học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hồ Chí Minh.

Nguyễn Như Ý (chủ biên) (2010), Đại từ điển tiếng Việt thông dụng, Nxb Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh.

Đỗ Thị Ngọc Chi (2013), Định hướng nghề nghiệp của học sinh THPT trên địa bàn thành phố Hải Phòng: Nghiên cứu trường hợp tại Trường THPT Mạc Đĩnh Chi, thành phố Hải Phòng (Luận văn Xã hội học), Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội.

Vũ Dũng (2000), Từ điển Tâm lý học, Nxb. Khoa học xã hội.

James, R. (2000), How school-leavers chose a preferred university course and possible effects on the quality of the school-university transition. Journal of Institutional Research, 9(1), 78-88.

Ngày nhận bài: 15/2/2025

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 25/2/2025

Ngày chấp nhận đăng bài: 15/3/2025

FACTORS INFLUENCING VOCATIONAL TRAINING AND CAREER PATH ORIENTATION AMONG STUDENTS AT HANOI UNIVERSITY OF INDUSTRY

● CHU ANH TUAN

Lecturer, Vietnam Japan Center, Hanoi University of Industry

ABSTRACT

This study explores the key factors influencing vocational training orientation and career path selection among college-level students at Hanoi University of Industry. Drawing on survey data collected in recent years from the Vietnam-Japan Center, the research analyzes both pre- and post-graduation influences on students' career decisions. The findings highlight the roles of personal interests, family expectations, labor market trends, and institutional support in shaping students' choices. Based on these insights, the study proposes targeted solutions to support students in aligning their academic pathways with market demands and economic conditions. Additionally, it offers strategic recommendations for the Vietnam-Japan Center to enhance student recruitment, guidance, and training effectiveness.

.Keywords: Hanoi University of Industry, career orientation, vocational training, Vietnam-Japan Center, field-of-study selection survey.